

MİND MAP (FİKİR XƏRİTƏSİ) İNNOVATİV TƏDRİS ÜSULLARINDAN BİRİ KİMİ

Aysel Həsənova

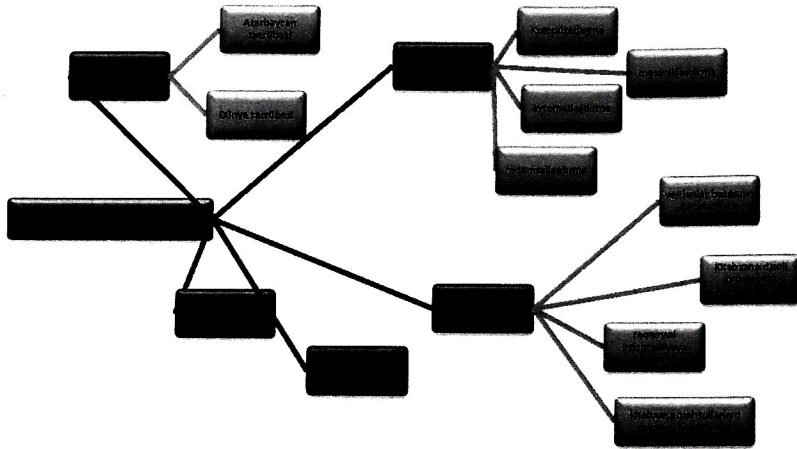
*Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti,
Turizm və kitabxana-informasiya fəaliyyəti kafedrasının müəllimi*

“Mind Map” izahlı-vizual tədris metodunun kifayət qədər yeni, maraqlı və faydalı üsullarından biri hesab olunur. Mənası “fikir xəritəsi” və ya “zehin xəritəsi” deməkdir. «Fikir xəritəsi» üsulu XX əsrin sonlarında meydana çıxmışdır və idrakın təşkili, yadda saxlama və yaradıcılığın inkişaf etdirilməsi üsullarının inkişafı üzərində işləyən ingilis psixoloqu Toni Buzan tərəfindən icad edilmişdir. Tədqiqatçı bu işə intibah dövrünün qədim mütəfəkkirlərinin qeydlərini necə aparması ilə bağlı araşdırma aparmaqla başlamışdır. Araşdırma zamanı apardığı müşahidələr nəticəsində müəyyənləşdirmişdir ki, mütəfəkkirlər fikirlərini çox canlı və rəngarəng şəkildə əks etdirən illüstrasiyalar vasitəsilə daha dəqiq çatdırmağa çalışmışlar. Beləliklə tədqiqatlar nəticəsində Buzan fikirlərin ötürülməsində rəsmlərin assosiasiyalarının nə qədər əhəmiyyətli olduğu qənaətinə gəlmişdir.

Qeyd edək ki, Buzan əvvəldən informasiyanın ötürülməsində müxtəlif sxemlər və cədvəllərdən istifadə etmişdir. Amma onlar darıxdırıcı və monoton şəkildə - xətti üfüqi və ya şaquli şəkildə düzülürdü. Buzan belə nəticəyə gəlir ki, bu xətti yanaşmada insan beyninin yalnız sol yarımkürəsi informasiyanın ötürülməsi və qəbulunda iştirak edir. Buzanın metodunun yeniliyi ondadır ki, “zehin xəritələri” yaradan zaman o, beynin hər iki yarımkürəsindən istifadə etməyi təklif edirdi. İnsan beyni məlumat alarkən dərhal müxtəlif sinir əlaqələri və assosiasiyalar yaratdığından, Buzan beynimizdə meydana gələn sinir əlaqələrinin şəkillərinə bənzətmə yolu ilə “fikir xəritələri” yaratmağı təklif edirdi və hər iki yarımkürənin iştirak etməsi üçün «fikir xəritələri» yaradarkən Buzan təkcə neyronlar kimi radial şüaların formasını təsvir etməyi deyil, həm də əsas mövzudan ayrılan budaqları müxtəlif rənglərdə rəngləndirməyi təklif edir. Sonra beyin məlumatı daha yaxşı qavrayır, anlayır və yadda saxlayır. Bu yanaşma ilə, düşüncələr ağacdakı budaqlar kimi öz nüvəsindən - mərkəzdən periferiyaya, mərkəzi (əsas) ideyadan (mövzudan)

uzaqlaşdıqda insanda assosiativ ideyalara (alt mövzular) və sonra daha kiçik birliklərə (təfsilatlar) qədər parlaq təfəkkür aktivləşir.

Fikrimizi "Kitabxanaların kompüterləşməsinin nəzəri məsələləri" mövzusu üzrə əlimizdə olan texniki imkanlar çərçivəsində "fikir xəritəsi" yaratmaqla əyani şəkildə izah edə bilərik.

Beləliklə yuxarıda təsvir etdiyimiz "fikir xəritəsi"ndə "Kitabxanaların kompüterləşməsinin nəzəri məsələləri" adlı mövzuda tədrisi nəzərdə tutulan məsələlər açar sözlərlə ifadə olunmuşdur. Həmin açar sözlərin hər birində yeni "budaqlar" yaratmaqla informasiyanı əks etdirmək və ya hər bir açar söz üzrə yeni "fikir xəritəsi" yaratmaqla mövzunu təhsil alanlara izah etmək mümkündür.

Bu tipli xəritələrin işlənməsi üçün müxtəlif proqram vasitələri yaradılmışdır.

Dünya təcrübəsinə əsaslanaraq qeyd edə bilərik ki, bu tipli xəritələr fənnlərin daha tez mənimsənilməsinə təmin edir.